

Slöjd på lika villkor?

En enkätstudie om fysiska anpassningar i slöjdundervisningen

Namn: Elisabeth Bylund
Program: Ämneslärarprogrammet

Uppsats/Examensarbete: 15hp
Kurs: L9SL2A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: HT2022
Handledare: Emma Gyllerfelt
Examinator: Elin Låby
Kod: HT22-6700-002-L9SL2A

Nyckelord: Fysisk anpassning, likvärdighet, slöjd,

Abstract

Syftet med studien är att undersöka hur slöjdlärare ser på och arbetar med fysiska anpassningar. För att få en överblick kring hur arbetet med denna form av anpassningar ser ut bland slöjdlärare har en enkät skickats ut med frågor som rör olika typer av fysiska anpassningar. Enkäten som skickades ut besvarades av 21 slöjdlärare, något som medför att konkreta slutsatser inte kan dras, däremot framkommer det översiktliga tendenser kring slöjdlärarnas syn på och arbete med fysiska anpassningar. Frågorna i enkäten handlar om hur lärarna arbetar med anpassningar av rummet och kring verktyg och arbetssätt. Vidare kopplas dessa erfarenheter till svårigheter kring likvärdighet i undervisningen för elever som av olika anledningar är i behov av fysiska anpassningar. Resultatet ger en bred bild av olika erfarenheter slöjdlärare har med att genomföra fysiska anpassningar i sin undervisning, något som bland annat framkommer genom vanliga svar enkäten. Vidare tolkas resultatet ur ett specialpedagogiskt perspektiv vilket belyser de synsätt på fysiska anpassningar som förekommer i slöjdlärares planering och arbete med fysiska anpassningar.

Innehållsförteckning

1	Inledning och problemområde	1
2	Syfte och Frågeställningar	3
3	Bakgrund och teoriansknytning	4
3.1	Centrala begrepp	4
3.2	Översiktligt kring anpassning i grundskolan	5
3.3	Tidigare forskning kring fysiska anpassningar	6
3.3.1	Anpassningar i idrott och hälsa	6
3.3.2	Anpassningar i förskola och skola	7
3.3.3	Anpassningar i slöjd och bild	7
3.4	Likvärdighet i skolans undervisning.....	8
3.5	Teoretiskt perspektiv	9
4	Metod	11
4.1	Litteratursök.....	11
4.2	Enkätstudie	11
4.2.1	Insamling av empiriskt material	11
4.2.2	Konstruktion av enkätfrågor	11
4.2.3	Val av informanter	12
4.2.4	Etiska överväganden.....	12
4.2.5	Genomförande av enkäten och sammanställning av svaren	12
5	Resultat	13
5.1	Slöjdlärares syn på fysiska anpassningar.....	13
5.2	Slöjdlärares arbete med fysiska anpassningar i undervisningen.....	15
5.3	Slöjdlärares upplevda svårigheter med att genomföra fysiska anpassningar	15
5.4	Sammanfattning	17
6	Diskussion	19
6.1	Metoddiskussion	19
6.2	Resultatdiskussion	20
6.2.1	Svar kring fysiska anpassningar utifrån det specialpedagogiska perspektivet	20
6.2.2	Vikten av kunskap och tidigare erfarenhet i arbetet med fysiska anpassningar.....	21
6.2.3	Slöjdlärares arbete för skolans kompensatoriska uppdrag	21
6.2.4	Svårigheter att genomföra fysiska anpassningar	22
6.3	Slutsats och tankar för framtiden (få med perspektivet lite tydligare)	23

7 Referenslista..... 25

Bilagor

Bilaga 1 Enkät svar sammanställning

Bilaga 2 Enkät

1 Inledning och problemområde

Utifrån Skollagen (SFS 2010:800) har alla elever rätt till ledning och stimulans i skolarbetet för att uppnå målen i skolans verksamhet. I 3kap 2§ skrivs det fram att denna ledning skall ske utifrån elevens förutsättningar, samt att stöttningen skall ske på ett sätt där funktionsnedsättningar så långt som möjligt inte ska blir ett hinder för deras lärande. Genom ämneslärarprogrammet studeras olika sätt som anpassningar kan och ska genomföras inom ramen för grundskolans undervisning. Information kring specialpedagogiskt stöd kommer dels från kurser med fokus på specialpedagogik och anpassningar, dels genom möten med elever ute i grundskolan under verksamhetsförlagd utbildning. Utifrån egen erfarenhet under verksamhetsförlagda kurser, samt genom samtal med framtida kollegor, framkommer vikten av att som lärare vara medveten om elevers olika förutsättningar. Samt att i arbetet med eleverna ha med sig medvetenheten om deras förutsättningar för att genomföra en likvärdig undervisning. Dock har majoritet av fokus i kurser om anpassningar handlat om hur man kan anpassa för den teoretiska undervisningen samt med ett övervägande fokus på anpassningar för elever med NPF-diagnoser. Fokuset i kurser som lyfter specialpedagogik och anpassningar är självklart viktigt för lärare i alla ämnen, men med brist på innehåll kring anpassningar för de praktisk-estetiska ämnena uppstår risken att börja från noll när man börjar arbeta i praktiken. Som färdigutbildad lärare kommer man att möta elever med olika förutsättningar för lärande och fysiskt arbete, något som medför att det är viktigt som lärarstudent få tillgång till material kring hur man kan arbeta med elever som har någon form av fysisk funktionsnedsättning. Bristen på utbildning kring fysiska funktionsnedsättningar gör för egen del att det kan kännas svårt att veta hur anpassningar kan genomföras slöjdspecifikt, detta kan handla om exempelvis anpassningar för elever i rullstol eller med motoriska svårigheter. Alternativt vart man som färdig lärare kan vända sig för stöttning i mötet med en elev som kräver fysisk stöttning i undervisningen. Med denna enkätstudie finns det en förhoppning om att lägga grunden för att synliggöra hur slöjdlärare ser på begreppet fysiska anpassningar samt hur slöjdlärare arbetar med fysiska anpassningar i sin undervisning. Vikten av att kunna anpassa undervisningen utefter elevens möjligheter grundar sig i Skollagen (SFS 2010:800) som berör likvärdig undervisning vilket gäller alla elever oavsett deras förutsättningar.

Mycket av den forskning jag har fått fram vid sökningar kring anpassningar i skolan fokuserar på anpassningar för neuropsykiatriska diagnoser samt problem med inläring av olika slag. Att fokus ligger på NPF-diagnoser behöver inte vara fel då elever med någon form av diagnos är något man som lärare möter varje dag. Möten med olika fysiska hinder är något jag upplevt är mer ovanligt att möta ute i skolan i jämförelse mot elever med olika NPF-diagnoser. Däremot finns det en risk när man som lärare inte får till sig djupare information kring fysiska funktionsnedsättningar och hur detta kan hanteras. Utifrån den erfarenhet jag har genom kurser från utbildningen kommer mötet med fysiska funktionsnedsättningar innebära ett arbete från grunden med att hitta vart information kan hämtas från samt hur det kan implementeras i undervisningen för att möta varje elevs enskilda fysiska behov. Då informationen kring hur man som lärare kan arbeta med elever som behöver stöttning genom fysiska anpassningar är svår att hitta, eller helt saknas, kan det vara svårt som lärare att veta hur man kan möta elevers olika förutsättningar utifrån deras fysiska förmågor. Vidare, som

nämns av Ginstrup (2020), får man inte alltid hjälp via elevhälsan när fysiska brister finns hos elever, bitvis då det kan finnas brister i kunskap kring hur viktig motorik är för inläringen. Dessutom visar en studie av Rohde och Östberg (2018) att lärare själva främst tar upp anpassningar för läs- och skrivsvårigheter när de blir tillfrågade om just extra anpassningar. I studien framkommer fysiska anpassningar kring hjälpmedel för skrivande, såsom penngrepp, men inte vidare fysiska anpassningar för skolarbete i sin helhet.

Med denna studie finns förhoppningen om att samla information kring fysiska anpassningar som används av slöjdlärare, samt att möjliggöra för vidare forskning kring specifikt fysiska anpassningar.

2 Syfte och Frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka vad slöjdlärare anser ingå i begreppet 'fysisk anpassning' samt hur de arbetar med fysiska anpassningar i sin undervisning. Vidare kopplas enkätsvaren till vilka svårigheter slöjdlärare har att bedriva en likvärdig undervisning utifrån elevers fysiska förmågor.

Frågeställningar:

- Vad anser slöjdlärare vara en 'fysisk anpassning'?
- Hur arbetar slöjdlärare med fysiska anpassningar i sin undervisning?
- Vilka svårigheter möter slöjdlärare i genomförandet av fysiska anpassningar, och vad betyder det för en likvärdig undervisning?

3 Bakgrund och teori anknytning

I detta kapitel kommer först en definition av centrala begrepp för att sedan leda vidare till en litteraturanknytning kring anpassningar inom grundskolan. Forskningen som används är i huvudsak kopplad till fysiska anpassningar inom skolan men även till viss del kring anpassningar överlag och vikten av att dessa genomförs. Där det är möjligt är den tidigare forskningen direkt kopplad till slöjden, men även en viss del av internationell forskning kring fysiska anpassningar inom skola förekommer som material. Vidare presenteras den teori som använts för att tolka de inkomna svaren från enkäten.

3.1 Centrala begrepp

Under följande del presenteras de centrala begrepp som är viktiga för studien.

Fysisk anpassning

I denna studie definieras fysiska anpassningar som de anpassningar som genomförs kring verktyg, tekniker och salen. Den valda utgångspunkten för den här studien grundar sig i innehållet i skolans slöjdundervisning och den typ av anpassningar som underlättar genomförandet av praktiska moment som ingår. Definitionen för denna studie kommer även från sökningarna efter studier som handlar om fysiska anpassningar i skolan, exempelvis genom de hinder och möjligheter som idrottslärare har stött på i undervisningen.

Anpassning

För denna studie görs en viss skillnad mellan anpassning och fysisk anpassning. Skillnaden grundas i att sökningar efter anpassningar i skolan främst behandlar de anpassningar som krävs för att underlätta för läs- och skrivförmåga. Skillnaden framkommer vid sökningar på ordet 'anpassning' i exempelvis DIVA och gupea där det krävs mer specifika sökord som 'fysisk anpassning' för att få fram resultat som inte främst behandlar teoretiska skolämnen och stöd för NPF-diagnoser.

Specialpedagogiskt stöd

Specialpedagogik är en form av pedagogik där olika vetenskapliga discipliner samverkar för att bygga upp en syn och ett arbetssätt kring stöttning för elever i behov av stöd. Det finns ingen enhetlig syn på exakt vad specialpedagogik innebär, något som framkommer i Nilholms (2005) studie där olika perspektiv ger olika lösningsmodeller. I denna studie handlar specialpedagogiskt stöd främst om det stöd elever behöver i undervisningen för att uppnå målen, speciellt när detta stöd ligger utanför den vanliga planeringen för lärarens undervisning.

Funktionsnedsättning/funktionshinder

Funktionsnedsättning definieras som det fysiska eller psykiska hinder en person har. Exempelvis tas hörselnedsättning, allergi och dyslexi upp som funktionsnedsättningar.

Funktionshinder däremot tas upp som de hinder man kan möta på grund av sin funktionsnedsättning. Exempel på funktionshinder som tas upp är trappor om man sitter i

rullstol och otextad film om man hör dåligt. Definitionerna för funktionsnedsättning och funktionshinder är hämtade från Myndigheten för delaktighet (2020).

3.2 Översiktligt kring anpassning i grundskolan

För undervisande lärare finns det olika vägar att gå för att få stöttning i sin undervisning. Ett verktyg som lärare har att till hjälp är lärportalen (u.å) där information kring stöd i olika ämnen finns att tillgå. Lärportalen (u.å) finns tillgänglig genom Skolverket, där det dessutom finns material till undervisningen samt kurser kring anpassningar att söka fram. Det finns dock begränsat med material kring fysiska anpassningar för undervisningen. Dessutom när sökningar på lärportalen (u.å) har genomförts med slöjd som sökord kommer främst alternativ kring hur teoretiska ämnen kan använda sig av slöjden för att gynna sin undervisning, ett exempel på detta är hur matematiken kan hämta klossar från slöjdsalen för att assistera i sin undervisning. Lärportalen har mycket information kring hur man kan stötta elevers läs-och skrivförmågor, stöttning kring praktiska undervisningsmoment är svårare att söka fram. Vidare finns även möjligheten att gå in på Specialpedagogiska Skolmyndigheten (u.å) (SPSM) och söka fram tips och råd kring hur anpassningar kan genomföras i undervisningen. På SPSMs hemsida finns även möjligheten att ställa frågor kring specifika problem som kan uppstå i undervisningen och därigenom få svar eller vägledning kring hur man som lärare kan arbeta med just den funktionsnedsättning som ens elev har. SPSM har även tillgänglig information kring arbete med synskadade elever och hur arbete kan underlättas för dem.

Olika skolors förutsättningar kan påverka möjligheten till hjälp för elever i undervisningen. Gustafson och Hjørne (2015) beskriver en friskola som har inriktat sig på specialpedagogik som ska genomsyra all undervisningen. I studien framkommer det att både lärare och elever anser att den största fördelen med anpassningar i undervisningen kommer från storleken på skolan. Med färre elever kan lärarna på skolan känna alla elever och därmed även arbeta närmare varandra för att anpassa all undervisning som bedrivs. Dessutom har skolan ett system där de i så stor utsträckning som möjligt sätter in en extra lärare i klassrummen i stället för att separera elever med stödbehov till mindre klasser, något som upplevs stötta inkludering såväl som elevernas inläring. I en rapport av Karlsudd (2011) har en kartläggning av specialpedagogiskt stöd i grundskolan genomförts. Utifrån rapporten framkommer det att detta stöd främst handlar om stöd för läs- och skrivsvårigheter samt stöttning till elever som riskerar att inte uppnå målen i olika ämnen. Det finns ett fokus i skolan på att få godkänt i ämnen som matematik, svenska och engelska då dessa ämnen krävs för att söka till en gymnasial utbildning, ytterligare fem för yrkesprogram och nio för högskoleförberedande program. Det framkommer även ett fokus på andra teoretiska ämnen som grund för specialpedagogiskt stöd. Vidare framkommer att omkring 40% av eleverna någon gång tagit del av specialpedagogiskt stöd. Behovet av detta stöd kopplar Karlsudd (2011) till en separation mellan pedagogik och specialpedagogik. Karlsudd (2011) menar att fler elever skulle kunna inkluderas i den vanliga undervisningen om klassrummets pedagogik sågs över och innehöll fler specialpedagogiska inslag, exempelvis genom ljudböcker när eleverna själva ska läsa. Samtidigt tar Karlsudd (2011) upp risken i att särbehandla elever genom de anpassningar som genomförs. Om de anpassningar som eleverna får görs på ett

positivt sätt kan det bli ett sätt att inkludera eleverna i gruppen, men när anpassningarna upplevs som negativa av eleven eller gruppen kan det i stället leda till ytterligare exkludering. Karlsudds (2011) resultat kan sättas i relation till det som Egilson och Traustadottir (2009) tar upp kring elevers inställningar till sina egna funktionsnedsättningar när det kommer till anpassningar och inkludering. Eleverna som har en generellt positiv inställning och har enkelt för att delta i sociala situationer upplevs inte som lika begränsade av sin funktionsnedsättning. Egilson och Traustadottir (2009) uppmärksammar dock risken kring att elever som deltar socialt riskerar att få mindre stöttning, även där behovet finns, jämfört med elever som utöver en funktionsnedsättning även har svårt för sociala situationer.

3.3 Tidigare forskning kring fysiska anpassningar

Kommande del behandlar tidigare forskning kring fysiska anpassningar inhämtat från olika ämnen samt utbildningsnivåer såsom grundskola och förskola.

3.3.1 Anpassningar i idrott och hälsa

Det finns ett antal studier inom området kring fysiska anpassningar i ämnet idrott och hälsa vilka visar på vikten, men även svårigheten, kring att anpassa undervisningen efter elevernas fysiska förmågor. En sådan studie av Elzén och Lundkvist (2010) tar upp olika lärares perspektiv på att fysiskt anpassa sin undervisning utifrån elevers fysiska förmågor. Två av lärarna med specialpedagogisk erfarenhet anser att anpassningar i sig inte är svåra att genomföra. Problematiken som framkommer genom studien av Elzén och Lundkvist (2010) ligger i skolans möjlighet kring att erbjuda extra planeringstid och resurser till lärare med mindre erfarenhet än de lärare som arbetat med fysiska anpassningar tidigare. Dessutom gör klassrumsklimatet stor skillnad för elevers delaktighet när det kommer till fysiska anpassningar. En av lärarna tar upp är det viktigt att inte exkludera eleverna enbart för att de har andra mål att uppfylla än andra klasskamrater. Ett exempel på hur undervisningen kan anpassas efter elevers fysiska förutsättningar som framkommer genom studien rör en elev i rullstol som genom planering kunde delta i stora delar av undervisningen. Exempelvis kunde orienteringen genomföras i stadsmiljö i stället för i skogen samt att basket kunde modifieras till att eleven fick lägga bollen i knät. Även om vissa lärare i Elzén och Lundkvists (2010) studie tar upp möjligheterna till inkludering lyfter andra lärare svårigheter i att genomföra fysiska anpassningar. Svårigheterna som lärarna tar upp handlar främst om bristande kunskaper kring hur fysiska anpassningar kan genomföras i undervisningen. Bristen på kunskaper som vissa av lärarna i studien lyfter grundar sig i lärarnas utbildning, vissa av lärarna nämner att de inte har fått med sig någon information kring fysiska anpassningar i idrotten från sin utbildning. Vidare lyfts bristen på resurser inom skolorna som lärarna arbetar på vilket ytterligare försvårar deras arbete med att genomföra fysiskt anpassad undervisning. Att tidigare studier inte är tillräckliga för att anpassa efter elevers fysiska behov stärks även av Lindgren (2018) där medverkande lärare nämner att det är främst bristande kunskaper kring anpassningar som leder till exkludering av elever från idrottsundervisningen. Här tar lärare upp att på grund av bristande kunskaper inkluderas inte eleverna alltid i momenten som genomförs i klassen. I stället är eleverna med i salen, men då som hjälpredda till läraren alternativt lämnar eleverna salen och arbetar teoretiskt. Dock tar även dessa lärare upp att

eleverna med fysiska funktionsnedsättningar ofta kan inkluderas om salens upplägg anpassas efter deras behov, såsom att trösklar tas bort och att tillgänglighet att använda en hiss för att ta sig till salen. Idrottslärarna i Lindgrens (2018) studie tar även upp rädslan kring att göra fel vid anpassningar, speciellt när det kommer till att anpassa för psykiatriska skäl. När en diagnos finns går det att leta upp information kring den specifika funktionsnedsättning eleven har, men vid brist på diagnos tar lärare upp att elever kan exkluderas just på grund av rädslan att anpassningarna orsakar fler problem än de löser.

3.3.2 Anpassningar i förskola och skola

Skogman (2012) har gjort en kartläggning kring fysisk, pedagogisk och social miljö i förskola och skola. Kartläggningen visar att undervisningen i grundskolan är mindre anpassad jämfört med förskolan, Skogman (2012) kopplar skillnaden till måluppfyllelsen inom grundskolan samt traditionen av att exempelvis möblera klassrum på ett visst sätt. På en av skolorna Skogman (2012) har med i sin kartläggning sker ett samarbete mellan en grundskola och en grundsärskola. Samarbetet upplevs som positivt eftersom det möjliggör för alla elever i klassen att få tillgång till en specialpedagog under lektionstid, något som exempelvis nyttjas genom att specialpedagogen sammanställer lärarens genomgångar till de elever som vill få denna i en enklare form. Samtidigt möjliggör detta samarbete att särskolans elever i större utsträckning utmanas då de undervisas i samma klassrum som elever som inte ingår i särskolans kursplan. I studien av Egilson och Traustadottir (2009) framkommer det att bristen på fysiska anpassningar i skolan som helhet delvis grundar sig i traditioner som finns inom den specifika skolan. Ett exempel som tas upp är vilken våning klassrum ligger på i förhållande till elevers behov av lättillgängliga miljöer. De tar vidare upp vikten av skolans organisering för att effektivt inkludera elever i skolgången. Vidare framkommer det i studien att lärarna oftare genomför enskilda anpassningar snarare än anpassningar för hela klassen. Lärarna i studien grundar fortsättandet av att undervisa som de brukar i tanken att de flesta elever gynnas av den traditionella strukturen för undervisningen, såsom möblering och katederundervisning.

3.3.3 Anpassningar i slöjd och bild

Ginstrup (2020) skriver om slöjdlärares erfarenheter kring elevers finmotoriska förmågor. Elevernas finmotoriska förmåga är något som medverkande lärare menar starkt påverkar elevernas möjlighet att ta till sig hantverkstekniker. Lärarna upplever att elevers finmotoriska förmågor har försämrats vilket försvårar undervisningen. Vidare framkommer det av studien att vissa av lärarna har fått hjälp via skolhälсан i arbetet med elevers finmotorik, exempelvis genom extra tid och speciella övningar. Samtidigt är det flera av medverkande lärare som upplever att skolhälсан inte varit hjälpsam i arbetet med elevers motoriska förmågor. Det framkommer även att slöjdlärarna oftare anpassar när i skolgången eleverna får arbeta med specifika uppgifter snarare än att anpassa uppgifterna i sig.

I examensarbetet 'Särskolan i slöjden och slöjden i särskolan' av Ask Lund och Dawid (2013) används två påhittade elever baserade på författarnas erfarenheter från grundsärskolans slöjd. Dessa möten med ett slöjdområde används som exempel på hur arbetet i slöjden kan påverkas

utifrån olika förutsättningar hos elever när de möter en slöjdlärare som inte själv har djupa kunskaper kring de anpassningar som krävs för eleverna. Asklund och Dawid (2013) nämner vikten av utbildning kring olika typer av anpassningar för att eleverna skall kunna delta i undervisningen samt hur, från lärarens sida, anpassningar även kan påverka negativt när det finns en brist på specifik kunskap. Detta gäller såväl anpassningar för det teoretiska lärandet, som varför man använder en viss teknik för att uppnå önskat resultat, som fysiska anpassningar för att kunna genomföra de praktiska moment som återkommer inom slöjdundervisningen. Ett exempel som Asklund och Dawid (2013) tar upp är hur läraren mellan två lektioner har hjälpt till med den ena elevens arbete för att driva arbetet vidare, något som i stället leder till att eleven inte känner igen sitt arbete och måste övertygas om att det är samma arbete innan arbetet kan fortsätta. Asklund och Dawid (2013) lyfter vikten av vidare forskning kring hur anpassningar kan genomföras i ämnesspecifika kontexter för att underlätta för lärare och blivande lärare att hitta information kring hur arbete med elevers olika förutsättningar kan genomföras. Dessutom yrkar de för att lärarutbildningarna ska införa specialpedagogiska kurser som innehåller ämnesspecifikt material för att hjälpa blivande lärare i arbetet med att genomföra anpassningar i undervisningen.

Coleman, Cramer, Park och Bell (2015) tar upp svårigheter som uppstår i skolans bildundervisning när det kommer till att arbeta med elever som är i behov av fysiska anpassningar. Bland annat lyfter Coleman m.fl. (2015) upp risken med en specialpedagog som stöttning under arbetet. Här nämns det hur den sociala delen av skolans bild riskerar att hämmas när det finns en specialpedagog som står mellan eleven och klasskamraterna. Ett exempel som tas upp är om en specialpedagog är för aktiv i stöttningen riskerar att hindra elevens självständiga utveckling och därigenom göra dem beroende av specialpedagogens stöttning. Samtidigt tar studien upp hur viktigt det kan vara för eleven att få stöttning under arbetet på en nivå som den undervisande läraren inte har tid att ge till en enskild elev. Vidare tar Coleman m.fl. (2015) upp hur digital teknik kan användas stöttande för att gynna elevers utveckling, något som tillfrågade lärare använde i olika utsträckning. Lärare som hade tidigare utbildning kring att använda digital teknik för att stötta elever i undervisningen använde sig mer av det för att stötta sina elever än lärare som hade mindre utbildning samt erfarenhet kring ämnet. Coleman m.fl. (2015) tar upp att det var fler lärare som inte hade kunskaperna kring digital teknik, vilket leder till att många elever i behov av stöd inte får det genom teknik som annars kunnat tillåta ett mer självständigt arbete.

3.4 Likvärdighet i skolans undervisning

På Skolverkets hemsida (2022) beskrivs skolans uppdrag att uppnå en likvärdig undervisning samt utifrån vilka grunder som likvärdighet skall uppnås. En av delarna som Skolverket (2022) skriver ut är skolans uppdrag att kompensera för elevers olika förutsättningar. Likvärdighets arbetet ska kontrolleras genom huvudman och rektor för skolan vilka systematiskt skall genomföra kontroller kring vilka brister som kan finnas kring likvärdigt arbete och hur detta kan arbetas med. Vidare uttrycks det i skollagen att undervisning skall anpassas för att elever skall kunna delta i undervisningen. Detta framkommer i Skollagen (SFS 2010:800) 3kap 2§ där det står: ”Elever som till följd av en funktionsnedsättning har

svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.' Det innebär att man inom skolan har en skyldighet att genomföra anpassningar så långt som det är möjligt. Genom Jones (2020) framkommer olika sätt som likvärdig undervisning i skolan kan uppnås. Bland annat är variation i undervisningen viktig för att eleverna skall få möjlighet att visa upp samma förmåga från kursplanen i olika former, eftersom det egna intresset för olika aktiviteter kan påverka elevernas resultat. Vidare tar medverkande lärare upp att anpassning av specifika moment även är ett sätt att öka likvärdigheten. Ett exempel på anpassning som lärare genomfört är att modifiera reglerna, något som leder till att fler elever kan delta oavsett vilken nivå eleverna ligger på.

Att anpassa undervisningen handlar om inkludering av elever som annars inte kan delta i olika moment. Exempel på detta tas upp av Elzén och Lundkvist (2010) när en lärare utan specialpedagogisk erfarenhet nämner svårigheten i att inkludera elever med fysiska funktionsnedsättningar. Läraren uttrycker att det är bättre om eleven genomför fysisk aktivitet med via en sjukgymnast i stället för att delta i undervisningen med resten av klassen, aktiviteterna med sjukgymnasten anser läraren kunna ligga som grund för elevens betyg. Samtidigt som andra lärare i studien tar upp att det går att anpassa det mesta i idrotten om läraren bara har kunskaperna för det. Vidare en aspekt av likvärdighet i undervisningen kommer fram via Camo och Karlsson (2020) som har frågat samhällskunskapslärare kring hur de arbetar med likvärdighet i undervisningen. Samhällskunskapslärarna tar upp att variation kring hur uppgifter utformas är viktigt för att gynna så många elever som möjligt. Dock tas det även upp en risk som kommer med arbetet för likvärdighet. En av de tillfrågade lärarna lyfter att högrepresterande elever riskerar att inte få det stöd och den stöttning de har rätt till för att nå längre, något som beror av att elever i behov av mer stöd också kräver mer tid från läraren. Även storleken på grupperna tas upp som en försvårande omständighet för likvärdigt arbete. När en grupp av elever har olika nivåer av stödbehov riskerar lärarna att inte hinna med att anpassa till alla i gruppen, en av lösningarna som tas upp av lärarna på detta är att genomföra undervisningen på olika sätt. Bland annat lyfts arbetssätt som muntliga diskussioner och att knyta an materialet till elevernas direkta omvärld. Något som både kan öka intresset för ämnet i sig, stötta fler elevers inläring samt underlätta för grupper där språket är ett hinder för effektiv kunskapsinhämtning.

3.5 Teoretiskt perspektiv

Det första steget i analysen av enkätsvaren inspirerades av den kvalitativa analysmetoden tematisk analys. Denna beskrivs av Braun och Clarke (2006) som att genom ett antal analyssteg ta fram olika teman från respondenternas svar. De teman som framkommer inom varje fråga kan sedan sammanställas till större övergripande kategorier som framkommer mellan de olika svaren. De teman som framkommit genom den tematiska analysen har sedan fortsatt analyserats genom det specialpedagogiska perspektivet.

Det specialpedagogiska perspektiv som denna studie grundar sig på definieras av SPSM (2022) som det kompensatoriska uppdrag skolan har för att uppväga för elevers olika

förutsättningar. Vidare definieras specialpedagogik som ett tvärvetenskapligt område då lärande sker i ett sammanhang där ett flertal olika faktorer påverkar eleverna. Dessutom tas det upp att specialpedagogiken kan, och har, varierat över tid beroende på hur funktionsvariationer bemöts i samhället. Exempelvis tas det kategoriska perspektivet upp vilket fokuserar på individens förutsättningar samt det relationella perspektivet vilket lyfter organisationen och miljön för inläring.

Specialpedagogik är ett mångfacetterat område som inkluderar en rad olika vetenskapliga discipliner, exempelvis psykologi och medicin. Nilholm (2005) beskriver svårigheten till konsensus inom specialpedagogiken utifrån de grundläggande perspektiv som framkommer inom forskningen. Bland annat tar Nilholm (2005) upp de två grundläggande perspektiven inom specialpedagogiken vilka han benämner som det traditionella perspektivet vilket definieras utifrån en medicinsk och psykologisk syn. Utifrån detta perspektiv ligger problematiken hos individen och utgår från diagnoser. Det andra grundläggande perspektivet som tas upp kallas för det alternativa perspektivet och utgår ifrån att problematiken ligger i de sociala konstruktioner som leder till behovet av specialpedagogik. Detta perspektiv medför att det är omkringliggande faktorer som behöver lösas i stället för något hos individen. Nilholm (2005) föreslår dessutom ett tredje perspektiv på specialpedagogik som kallas dilemmaperspektivet, detta perspektiv handlar inte främst om att hitta lösningar på problematik utan på att belysa komplexiteten inom specialpedagogiken. Komplexiteten tar upp vart vikten ska läggas när man letar lösningar och vilken utgångspunkt man ska använda för att komma fram till lösningarna. Dessutom lyfter Nilholm (2005) hur dessa lösningar kan komma att påverka både individen och gruppen där dessa lösningar implementeras.

De två grundläggande perspektiven som Nilholm (2005) tar upp kan även benämnas som kategoriska perspektivet och det relationella perspektivet. Detta lyfts av Emanuelsson, Persson och Rosenqvist (2001) där det kategoriska perspektivet beskrivs utifrån att problematiken reduceras till svårigheter som individen har. Här lyfts exempelvis begåvning och diagnostisering. Det kategoriska perspektivet kan därmed benämnas som "elever med svårigheter". Emanuelsson m.fl. (2001) lyfter att i det relationella perspektivet ligger vikten att se vad som sker mellan interaktioner. Här lyfts det att förståelsen för problematiken och lösningarna behöver ses utifrån hur elever samspelar med sin omgivning och hur förändringar i denna omgivning påverkar deras möjlighet att uppnå förutbestämde mål. Det relationella perspektivet kan benämnas som "elever i svårigheter".

4 Metod

Följande kapitel behandlar val av metod för insamlandet av tidigare forskning samt empiriska data. Samt en beskrivning av den valda metoden för insamlandet av empiriska data. Enkäten besvarades av 21 slöjdlärare vilket lägger grunden för det kommande resultatet.

4.1 Litteratursök

Den tidigare forskningen har sammanställts via litteratursökning genom ett antal olika databaser. Här har GUPEA, DIVA portal och Google Scholar använts för att få fram tidigare arbeten och studier för att sammanställa information. Ett första urval har gjorts genom de sökord som använts för att få fram relevant litteratur. Sökningarna har exempelvis inkluderat 'fysiska anpassningar', 'slöjd', 'extra anpassningar', samt motsvarande sökord på engelska för att få fler träffar. Dessutom har kedjesökning genomförts från studier för vidare information, då relevant forskning inte alltid kommer upp under de sökord som används.

4.2 Enkätstudie

Följande del är en genomgång av hur arbetet med enkäten har genomförts.

4.2.1 Insamling av empiriskt material

Insamlingen av det empiriska materialet för denna studie har genomförts genom en enkät som skickats ut i en Facebook-grupp för slöjdlärare. Valet av metod har delvis grundat sig i bristen på tidigare forskning, vilket medfört intresse för ett bredare underlag av respondenter. Genom att genomföra en enkätstudie finns möjligheten att samla in information från fler informanter än vid en intervjustudie. Möjligheten till fler svar beskrivs av Stukát (2011) som tar upp möjligheten till att nå fler respondenter genom att använda en enkät, något som sätts mot både intervjuer och observationer där är svårare att uppnå samma storlek på svarsgruppen.

4.2.2 Konstruktion av enkätfrågor

Vid val av enkätstudie är det av vikt att redan vid konstruktionen av frågorna säkerställa att informanterna besvarar studiens frågeställningar. En del i detta som Stukát (2011) lyfter är vikten av att språket är tydligt för informanterna för att säkerställa att frågorna tolkas på det sätt som avses av forskaren. Detta då frågorna, till skillnad från under en intervju, inte går att omformulera i efterhand. Utifrån studiens frågeställningar har ett val gjorts att kombinera formerna för en strukturerad och en ostrukturerad enkät (Stukát, 2011) genom att blanda öppna och stängda frågor. Exempelvis gjordes valet att bakgrundsfrågorna är stängda för att på förhand få en översikt kring lärarnas bakgrund. De öppna frågorna som inkluderats ger möjlighet till en djupare insyn i lärarnas erfarenheter och tankar kring studiens område.

Christoffersen och Johannessen (2015) tar upp genomförandet av en förstudie där relevanta personer svarar på frågorna i formuläret och ger respons på hur frågorna är formulerade. För denna studie genomfördes en testrunda med formuläret genom att två blivande slöjdlärare fick tillgång till enkäten och besvarade frågorna. Respons på formuleringar samt tidsåtgång för att

besvara hela enkäten förmedlades vilket medfört att frågorna kunde bearbetas innan de skickades ut till de slutgiltiga respondenterna.

4.2.3 Val av informanter

Det är viktigt att informanterna som deltar i studien är relevanta för resultatets validitet (Stukát, 2011). Validiteten säkerställdes genom att enkäten skickades ut i en grupp som består av slöjdlärare och slöjdläroestuder. Den enda avgränsning som har genomförts kring vilka som kan delta ligger i att informanterna skall undervisa i ämnet slöjd i grundskolan. I övrigt har inga begränsningar gjorts då studiens syfte riktar sig till att synliggöra hur undervisande slöjdlärare ser på och arbetar med fysiska anpassningar.

4.2.4 Etiska överväganden

Etiska överväganden i samband med en enkätstudie är viktigt då syftet inte är vad individuella lärare tycker utan en översikt kring slöjdlärares erfarenheter kring ämnet. För att säkerställa en god forskningsetik är det viktigt att hålla de fyra principer som nämns i Christoffersen och Johannessen (2015). Dessa riktlinjer inbegriper att respondenterna skall vara informerade om vad forskningen handlar om, att respondenterna går med på att medverka, personuppgifter för alla medverkande skall behandlas konfidentiellt samt att insamlade uppgifter enbart får nyttjas för arbetet respondenterna har lämnat sitt samtycke till. Detta har för denna studie säkerställts genom informationen som lämnats inför att slöjdläraerna valt att delta i studien, samt att inga personuppgifter samlats in genom frågorna i enkäten. Utifrån Vetenskapsrådets allmänna riktlinjer kring god forskningssed (2017) framkommer vikten av anonymitet för deltagare i studier. I rapporten framhålls att detta kan genomföras på olika sätt, exempelvis genom att identifierande information kan förstöras efter önskemål alternativt att identifierande information inte samlas in i samband med studien. Valet för denna enkätstudie har varit att inte samla in identifierande information kring informanterna samt informera i början av enkäten att inte lämna identifierande information i svaren. Detta för att i så stor utsträckning som möjligt säkerställa lärarnas anonymitet vid deltagandet i studien.

4.2.5 Genomförande av enkäten och sammanställning av svaren

Själva enkäten genomfördes genom att den skickades ut via en Facebook-grupp riktad till nuvarande och blivande slöjdlärare. Genomförandet av enkäten beräknades ta mellan tio och tjugo minuter, något som framkom genom respons från förstudien. Enkäten besvarades av 21 slöjdlärare. Svaren analyserades sedan först genom en tematisk analys för att få fram de teman som sedan kunde analyseras utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv. För att genomföra analysen har de öppna frågorna analyserats genom en överföring till tabellformat för att få en översikt över svaren. Genom att läsa igenom svaren har sedan de olika kategorierna tagits fram för att hitta mönster mellan olika lärares svar på samma fråga. Exempelvis har detta gjorts genom att i vissa frågor koda uteblivna svar som nej på frågan medan i andra är ett uteblivet svar inte medräknat, något som berott på typen av fråga som har ställts. Utifrån kategorierna har en djupare analys genomförts vilken grundat sig i det specialpedagogiska perspektivet, resultatet diskuteras sedan vidare för en djupare förståelse för vad svaren innebär för en likvärdig undervisning.

5 Resultat

Följande kapitel redovisar en sammanställning av slöjdlärarnas svar på enkäten. Utifrån de frågeställningar som studien utgår ifrån har tre huvudkategorier tagits fram: slöjdlärares syn på fysiska anpassningar, slöjdlärares arbete med fysiska anpassningar och slöjdlärares upplevda svårigheter att arbeta med fysiska anpassningar.

5.1 Slöjdlärares syn på fysiska anpassningar

Utifrån frågorna på enkäten som slöjdlärarna har svarat på framkommer en bred syn på vad som ingår i begreppet fysiska anpassningar i slöjdens undervisningskontext. Samtidigt tar lärarna upp aspekter som även innefattar skolan som helhet när det kommer till att anpassa undervisningen och rummet fysiskt. Den breda synen på fysiska anpassningar framkommer genomgående under enkätens olika delar, detta genom exempelvis lärare som lyfter hur salen är konstruerad och vilka verktyg som finns att tillgå.

I undervisningen tar lärarna upp olika former av anpassningar såsom anpassade eller anpassningsbara möbler, exempelvis nämner flera lärare att bänkarna kan anpassas efter elevernas längd. Samtidigt tar en lärare upp att hen vill ha ytterligare högre hyvelbänkar i sitt klassrum till de längsta eleverna som använder salen. Ytterligare en lärare tar upp behovet av att få tillgång till bänkar som är enklare att anpassa i höjd, men även att anpassa lutningen på bänken till en elev som är i behov av detta. När lärarna svarar kring fysiska anpassningar framkommer det även att anpassade verktyg är något som anses vara viktigt. En lärare tar upp olika anpassningar som har gjorts till verktyg såsom såg och bildhuggarjärn för att dessa ska gå att använda av elever som är muskelsvaga eller saknar en hand. Även saxar tas upp av fem av lärarna som svarat, av dessa har en svarat specifikt att det handlar om vänstersaxar och ytterligare en har skrivit specialsaxar. Övriga som svarat sax har inte specificerat närmare. Vidare lyfts anpassning, som nålskydd, till symaskin för att denna ska gå att använda av elever med synskada. Även montering av sandpapper på en slipkloss lyfts som en fysisk anpassning lärare kan använda sig av för att underlätta arbetet för eleverna.

Trä/Metall	Textil	Övrigt/båda slöjdarter
Sandpapper fastspikat på slipkloss	Nystmaskin	Verktyg, ospecificerat
Höj/sänkbara bord	Plastnålar, till nålrädda	Anpassning för nedsatt greppstyrka/finmotorik
Grövre klingor på sågar	Symaskin med handstyrning	Förstoringsglas
Nya handtag till såg, rasp, fil	Ergonomiska virknålar	Lampa
Kaplåda	Monteringsbara broderibågar	Specialbyggda verktyg
Kniv som kan användas med en hand	Låda under gaspedalen till symaskin	Sax, vänster-sax, specialsax,
Stop till bildhuggarjärn	Fingerskydd till symaskin	Punktskrift på verktyg
Såg med draghjälp	Självtredande nål	
Extra handtag på såglådan	Material i färger för elever med nedsatt färgseende	
Ställning för att använda handverktyg som kan styras med huvudet		
Platå vid maskiner		
Tunna material till muskelsvaga elever		

Tabell 1 Sammanställning av anpassade verktyg som lärarna nämner i enkäten

Vidare framkommer det en bred, och ibland delad, syn på vilka grunder som kräver att lärare genomför fysiska anpassningar. Genom frågan där lärarna tillfrågades kring vilka situationer som kräver fysisk anpassning svarar lite över hälften (13 av 21) att funktionsnedsättning ligger som grund och ytterligare fem lärare nämner NPF-diagnos som bakgrund till fysiska anpassningar. Sedan tar även flera lärare upp att det handlar om individuella anpassningar efter elevers behov, något som framkommer genomgående i slöjdlärarnas svar kring genomförandet av fysiska anpassningar. En lärare uttrycker detta genom *''För alla barn och i synnerhet för dem med funktionsnedsättning''* och en annan lyfter att fysiska anpassningar ska genomföras *''I alla situationer där elever behöver detta.''* Svaren som slöjdlärarna ger kring behovet av fysiska anpassningar visar att de inte anser att synliga eller uppenbara funktionsnedsättningar är enda anledningen till att genomföra olika anpassningar. Genom svaren framkommer synen att alla anpassningar i undervisningen börjar under planeringsstadiet för varje enskilt arbetsområde där elevernas individuella förutsättningar tas i beaktning. Samtidigt är det bara ett fåtal lärare (4 av 21) som utifrån den direkta frågan pratar om att fysiskt anpassa efter längd. Att slöjdlärarna ser behovet av att fysiskt anpassa efter elevers längd framkommer tydligare när lärarna tillfrågas mer specifikt kring rummet och verktygen som används. Flera lärare lyfter elevers längd som grund till anpassning när de pratar om hur rummet och möbler kan anpassas samt kring verktygen som används. Sedan är många av de anpassningar som tas upp för längd även överförbara på vissa fysiska funktionsnedsättningar. En lärare som tar upp höj- och sänkbara bänkar nämner exempelvis tillgänglighet för elever i rullstol.

5.2 Slöjdlärares arbete med fysiska anpassningar i undervisningen

När det kommer till slöjdlärares svar kring hur de arbetar med fysiska anpassningar praktiskt i undervisningen är det en majoritet, 13 av 21, som svarar att de inte använder sig av anpassade arbetsområden. En av lärarna som svarat att de inte har anpassade arbetsområden till sina elever lyfter att då undervisningens planering alltid utgår från eleverna kan deras behov planeras för innan arbetet börjar. Övriga lärare som svarat att de har anpassade arbetsområden beskriver detta arbete som anpassningar som sker hela tiden efter elevers individuella behov samt några som lyfter specifika anpassningar efter enskilda elever. Exempel på anpassning för enskild elev lyfts av en lärare som enklare former när de ska skära ut bilder, vilket lyfts vara något som går att anpassa för vilken elev som helst. Vidare tar en lärare upp att anpassade arbetsområden även handlar om att möta elevers intressen samt att säkerställa att samma uppgift går att genomföra på olika nivåer, *”[...] jag siktar alltid på att ha uppgifter med låg tröskel och högt i tak samt att kärnan i uppgiften inte bara kan genomföras på ett enda sätt”*.

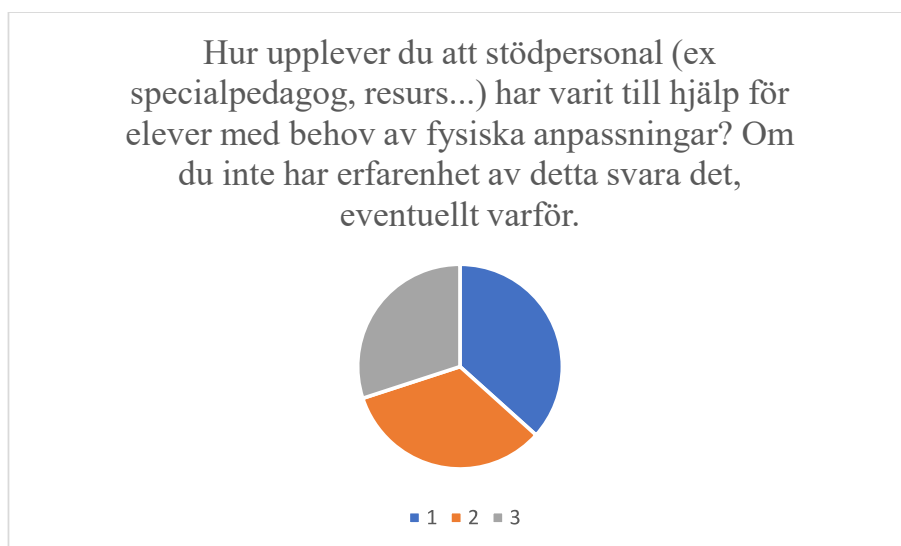
Utifrån enkätsvaren som finns under andra kategorier är det tydligt att lärarna snarare anpassar verktygen, samt var en elev kan sitta och arbeta snarare än att planera för helt separata uppgifter. Ett exempel på att lärarna anpassar verktygen mer än att de anpassar själva arbetsområdet är en lärare som arbetar med en elev som har en grov CP-skada vilket starkt begränsar elevens motoriska förmåga. Läraren har byggt en ställning för att eleven själv ska klara av att genomföra samma arbete som de andra eleverna i klassen. Exemplet som lyfts av läraren är ett arbete med att tillverka en träsked. Ett arbete som eleven kunde genomföra själv med hjälp av den specialbyggda ställning som läraren byggt. Andra lärare lyfter olika former av längdanpassningar såsom lådor till kortare elever och placering i salen för syn- och hörselnedsättningar. Ett sätt som lärarnas syn på att fysiska anpassningar sker redan under planeringsstadiet framkommer genom deras svar kring vilka olika anpassade verktyg de har tillgång till. Från verktyg såsom ergonomiska virknålar till två handtag till såglådan framkommer det en syn av att eleverna ska vara delaktiga i den ordinarie undervisningen utifrån sina egna förutsättningar i den utsträckning de kan. Planering sker därigenom kring tillgängliga verktyg och hur eleverna med dessa verktyg kan genomföra samma eller liknande uppgifter som deras klasskamrater.

5.3 Slöjdlärares upplevda svårigheter med att genomföra fysiska anpassningar

Genom analys av enkätsvaren framkommer även en rad svårigheter när det kommer till fysiska anpassningar i slöjdundervisning. En första svårighet ligger i lärarnas svar kring brist på anpassade verktyg till eleverna. Utifrån frågan kring om det finns anpassade verktyg som lärarna skulle vilja ha tillgång till svarar sju nej och ytterligare sju har svarat vet inte. Dessa svar visar på en av svårigheterna i arbetet med att införskaffa hjälpmedel till elever med behov av anpassningar, eftersom det är svårt att söka upp information kring något man inte känner till. Vidare finns det lärare som tar upp svårigheten i att verktyg kan behöva anpassas av läraren själv snarare än lösningar som går att köpa in. Även bristen på kunskap generellt

kring vilka fysiska anpassningar som går att genomföra samt kunskaper kring elevers specifika funktionsnedsättningar tas upp som begränsande faktorer av flera lärare. Även svårigheter i slöjdsalens upplägg tas upp som en begränsande faktor. Salen är inte bara att bygga om vilket medför att om det exempelvis finns pelare mitt i salen, vilket en av lärarna lyfter om sin sal, kan framkomligheten påverkas. Till salens planering tillkommer även några lärare som lyfter storlek på klassen. Lärarna som lyfter antal elever i klassen som en försvårande omständighet tar upp faktorer såsom möjligheten till individuell planering och möjligheten att hjälpa eleverna under lektionstid. En lärare tar på ämnet om klasstorlek upp att 10-12 elever är mycket mer hanterbart än 14-16 stycken när det kommer till att hjälpa alla elever som behöver det. Ytterligare en lärare nämner att en elevgrupp om 16 elever innebär en utmaning om en enskild elev är i stort behov av hjälp. Samtidigt lyfter den senare av de två lärarna att resurser som hjälper till under lektionen inte alltid fungerar väl i slöjden, något som läraren kopplar till slöjdämnets särart gentemot resten av skolan.

Att få hjälp från resurspersonal upplevs på olika sätt av lärarna som helhet i studien. För en dryg tredjedel av lärarna har resurser inte varit närvarande under slöjdlektionerna. Några fler upplever att resurs i klassrummet har varit till hjälp samtidigt som en dryg tredjedel upplever att resursen har varit i vägen eller direkt hindrat elevens egna lärande.

Figur 1. 1: Varit till hjälp. 2: Hindrat/stört elevens inläring. 3: Inte fått hjälp

Att tio av de tillfrågade lärarna upplever att resurser har varit störande för elevernas självständiga arbete kan leda till ytterligare svårighet när klasserna är stora. Bristen på hjälp utifrån hindrar elevernas möjlighet till att genomföra sina arbeten och uppnå målen med undervisningen. Exempelvis som en lärare med positiv erfarenhet av resurs lyfter: *''Resurs kan vara oumbärlig för elever med olika funktionshinder. Jag hinner ofta inte hjälpa en och samma elev långa stunder åt gången. En resurs kan vara där hela lektionen och stötta.''* Vidare upplever flera lärare olika hinder från skolans organisation medför att eleverna riskerar att påverkas negativt. Flera av lärarna som lyfter svårigheter med resurser i slöjden har även positiva erfarenheter, något som medför att de över lag ser vikten av närvarande resurs.

Samtidigt är negativa erfarenheter samt frånvaro av hjälp något som är vanligt förekommande även när lärarna har haft enskilda resurser som har varit pålästa kring hur de kan hjälpa en elev med fysiska hinder. De lärare med positiva erfarenheter lyfter även att en bra resurs ofta är lyhörd gentemot läraren och följer instruktioner från såväl eleven som läraren.

Bland bakomliggande organisatoriska svårigheter som tas upp av lärarna framkommer ekonomi bland det som flest lärare under någon av enkätfrågorna nämner. Att ändra om i salen och köpa in anpassade möbler samt nya verktyg till elever är bland de aspekter som flera lärare tar upp påverkas av skolans fördelning av ekonomi. Att det dessutom blir svårt att ändra på rummet, såsom pelarna en lärare nämner, försvårar ytterligare när det kommer till att anpassa slöjden efter elevers fysiska förutsättningar. Även en lärare som nämner: *”Ja för jag måste ha hjälp då slöjdsalen inte är byggd efter regelverket fast den är byggd 2015”* på frågan kring om det finns rumsliga anpassningar hen vill genomföra. Att salen som hen undervisar i inte är optimalt byggd för slöjdundervisning riskerar att skapa svårigheter för läraren att utföra en inkluderande undervisning. Lägg därtill att åtta av lärarna lyfter specifikt tidsbrist som en av de största utmaningarna när det kommer till att genomföra fysiska anpassningar. Bristen på tid till planering kan även kopplas till det lärarna lyfter kring antalet elever per klass, exempelvis genom läraren som lyfter att klasstorlek begränsar hans möjlighet att hjälpa alla under lektionstid. Vidareutbildning inom fysiska anpassningar samt svårigheten att söka upp information kring hur man kan genomföra fysiska anpassningar i slöjden tas upp som svårigheter när det kommer till att anpassa slöjdundervisningen. Vidare upplever en lärare att slöjden inte är prioriterad av skolans ledning vilket begränsar deras arbete med elever i behov av stöd.

Mycket av svårigheterna som lärarna själva lyfter kring fysiska anpassningar landar i att det saknas information kring hur man kan anpassa verktyg och arbetsformer. Samt att hitta tiden och informationen kring enskilda elever som är i behov av stöd. Bristen på planeringstid samt svårigheten att hitta information kring hur fysiska anpassningar kan genomföras i slöjdens undervisning påverkar möjligheten för lärare att arbeta med potentiella funktionsnedsättningar de möter i skolan. Exempelvis lyfter en av lärarna svårigheten i att söka upp information kring hur anpassningar kan genomföras till en elev som saknar förmågan att använda armarna. Läraren fick söka på flera språk samt ta kontakt med arbetsterapeut men fick inte ingående svar kring fysiska anpassningar för slöjdarbete utan fick på egen hand konstruera ställningen som eleven sedan kunde använda.

5.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis lyfter lärarna många möjligheter när det kommer till att fysiskt anpassa slöjdundervisningen. Det kan handla om allt från möbler och verktyg till enskilda rum och hjälp via stödpersonal. Samtidigt nämner lärarna olika svårigheter kring att anpassa undervisningen fysiskt. Inte minst på grund av bristande kunskaper, både från utbildningen samt genom kunskap kring tillgängliga anpassningar som finns att tillgå i skolan. Lärarna som har deltagit i studien visar alla på breda kunskaper kring hur anpassningar kan genomföras i undervisningen men nämner även att bristen på tid före och under lektionstid riskerar att

påverka de elever som är i behov av stöd. Stödpersonal upplevs även av flera lärare som mindre hjälpsamma, alternativt att de inte får tillgång till resurs alls. Med större klasser, upp mot 16 elever, gör denna brist på stöd att lärare upplever att de inte hinner med att hjälpa alla elever. Vidare finns det inte alltid lättillgängliga anpassade verktyg vilket medför att lärare har fått konstruera egna lösningar till elever i behov av fysiska anpassningar. Även om många lärare lyfter funktionsnedsättningar som grund till fysiska anpassningar lyfter även flera lärare elevernas längd som grund till att anpassa såväl verktyg som möbler.

6 Diskussion

I denna del diskuteras först metodval samt genomförande. Sedan följer en resultatdiskussion och till sist en sammanfattande slutsats och förslag för vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

Valet av enkät som metod grundade sig främst i bristen på tidigare forskning kring fysiska anpassningar, särskilt inom skolslöjden. Något som medför att det var av intresse att nå så många lärare som möjligt och samla empiri från en större bredd av respondenter än vad som kan uppnås genom en intervjustudie under begränsad tid (Stukát, 2011). Ytterligare en fördel med att genomföra en enkätstudie är att det kan vara enklare att hitta informanter med tidigare erfarenhet och kunskap kring ämnet. Detta då det är möjligt att skicka ut en enkät till fler personer utan risken att behöva göra ett urval av deltagarna då alla som vill svara på en enkät kan göra det, men i en intervjustudie finns det bara tid att samtala med ett visst antal respondenter. Däremot finns det inte samma möjlighet till att utveckla frågor längs vägen med en enkät då svaren som kommer in sedan är låsta (Stukát, 2011), och som i fallet med denna studie, helt anonyma.

Efter genomförandet av enkätstudien har risken för korta svar utan djupare substans blivit tydlig, något som i större utsträckning går att undvika genom intervjuer. Vid intervjuer kan svaret nej enklare följas av frågor i stil med 'varför' och 'hur kommer det sig att du inte...' vilket är svårare att få fram genom en enkät (Stukát, 2011). Däremot har en enkät gett möjligheten att få svar från fler lärare än vad som hade varit möjligt genom en intervjustudie vilket medför att en tydligare bild av arbetet med fysiska anpassningar kan uppnås. Dock fick enkäten enbart 21 svar, något som medför att det inte är fullt möjligt att dra konkreta slutsatser kring ämnet, det är däremot möjligt att se tendenser till trender bland de svar som inkommit. Vidare är det möjligt att se den variation som förekommer inom ämnet och slöjdlärares syn på fysiska anpassningar inom skolans slöjd.

Ytterligare en nackdel med hur enkäten skickats ut är att det inte går att säkerställa att respondenterna faktiskt är undervisande slöjdlärare. Enkäten skickades ut i en grupp som främst riktar sig till nuvarande och blivande slöjdlärare, men då enkäten genomförts helt anonymt går det inte att kontrollera respondenternas bakgrund. För att öka reliabiliteten (Stukát, 2011) kring urvalet skickades enkäten ut i en grupp riktad till slöjdlärare, men då enkäten genomförts helt anonymt går det inte att verifiera om alla respondenter faktiskt arbetar som slöjdlärare.

6.2 Resultatdiskussion

I denna del behandlas resultatet från enkätstudien utifrån tidigare forskning samt vad svaren kan innebära utifrån det specialpedagogiska perspektivet. Vidare lyfts vad svaren kan innebära för arbetet med fysiska anpassningar i slöjdundervisningen, utifrån både möjligheter och svårigheter som slöjdlärarna har lyft i enkätsvaren.

6.2.1 Svar kring fysiska anpassningar utifrån det specialpedagogiska perspektivet

Utifrån inkomna svar är det tydligt att det finns en bred variation kring de erfarenheter som slöjdlärare har kring att arbeta med fysiska anpassningar i skolans slöjd. Dessutom skiljer sig synen kring vad som inkluderas i olika former av fysiska anpassningar mellan olika lärare, synligt genom vilka former av anpassningar de har genomfört. Exempelvis är det intressant att notera att vissa lärare anser att olika saxar ingår i området kring anpassade verktyg, inklusive en lärare som lyfter specifikt vänstersaxar. Där andra lärare, inklusive dem som undervisar inom textila material inte skriver något kring saxar, vilket kan tyda på att de inte anser att denna form av verktyg är en anpassning. Vidare framkommer det genom vissa av svaren att lärarna utgår från ett kategoriskt perspektiv (Emanuelsson m.fl. 2001) när de beskriver i vilka situationer som fysiska anpassningar är viktiga. Detta är synligt genom svar som tar upp olika former av funktionsnedsättningar såsom synnedsättning och elev med svag kraft i händerna. Denna typ av svar bottenar i behovet av anpassningar utifrån elevens fysiska förmågor och behovet att kompensera de funktionshinder som uppstår i mötet med slöjdundervisningen. Andra svar på frågor kring fysiska anpassningar grundar sig närmare det relationella perspektivet (Emanuelsson m.fl. 2001) i att de tar upp situationen runt omkring eleverna. Exempel på denna typ av svar är lärare som skriver kring placering i klassrummet samt kring storleken på elevgrupp, något som kan visa på att lärarna ser omgivningen som potentiell lösning på elevers svårigheter. En majoritet av lärarna har svarat mer kategoriskt på frågan, vilket kan tyda på att det kan vara enklare att utgå från de fysiska begränsningar elever kan ha när det kommer till att planera för fysiska anpassningar. Det finns dock även svar som visar på komplexiteten i ämnen, genom svar som lyfter både organiseringen i klassrummet samt potentiella funktionsnedsättningar.

Dilemmaperspektivet som Nilholm (2005) tar upp handlar om den komplexitet som anpassningar innebär. Att lärarna lyfter såväl rumsliga anpassningar som anpassade verktyg på egen hand eller kopplat till olika funktionsnedsättningar visar på att lösningen inte ligger i att enbart se funktionsnedsättningen och de hinder som uppstår på grund av den. Lärarna lyfter flera olika former av svårigheter och lösningar på dessa. Det är även av intresse att notera att de fysiska förutsättningar som lärarna anser kräver fysiska anpassningar inte enbart grundar sig i funktionsnedsättningar. Att anpassningar utifrån elevers längd är relativt vanligt förekommande är ett exempel på hur individuella anpassningar utifrån elevers förutsättningar även kan grunda sig i skillnader som inte kommer från ett medicinskt perspektiv. Däremot är lösningarna som lärarna tar upp för exempelvis långa och korta elever av en sort som även kan gynna vissa funktionsnedsättningar, ett höj och sänkbart bord är exempelvis bra för elever av olika längd men även för elever som exempelvis sitter i rullstol.

6.2.2 Vikten av kunskap och tidigare erfarenhet i arbetet med fysiska anpassningar

Majoriteten av respondenter har inte erfarenhet av att undervisa inom grundsärskolan. Intressant att notera är att det inte är någon större skillnad i svaren mellan lärarna som har erfarenhet av att arbeta i grundsärskola jämfört med de lärare som inte gjort det. Däremot skiljer sig svaren delvis mellan lärarna som har erfarenheter av elever som är i behov av fysiska anpassningar från lärare som inte har arbetat med fysiska anpassning inom den reguljära skolformen. Liknande resultat lyfts av Elzén och Lundkvist (2010) i studien inom idrott och hälsa. Lärare som har erfarenhet med att anpassa undervisningen både ser fler anpassningar som kan genomföras samt har fler idéer kring hur lösningar kan genomföras för individuella elever. För att underlätta för lärare i arbetet med fysiska anpassningar kan moment som ämnar att ge erfarenhet på området införas i lärarutbildningen. Detta skulle vara extra viktigt för blivande lärare i praktisk-estetiska ämnen. Arbete med fysiska funktionsnedsättningar och andra fysiska förutsättningar elever har skulle även kunna vara användbart för andra skolämnen då praktiska moment kan ingå genom exempelvis laborationer och skrivuppgifter. För slöjden kan information kring, och arbete med, olika funktionsnedsättningar även handla om säkerheten i slöjdsalen. En elev med motoriska svårigheter kan med rätt stöd och anpassning genomföra många av de moment som klasskamraterna kan. Något som blir synligt genom läraren som konstruerat en ställning där en elev med CP-skada kan kontrollera såväl bildhuggarjärn som såg med huvudet. En elev som annars behöver förlita sig på att det finns en tillgänglig resurs som kan utföra det praktiska arbetet. Med andra elever kan bristen på motorisk kontroll betyda en säkerhetsrisk för dem själva. I arbete med trä används flertalet vassa verktyg som kan orsaka svåra skador, speciellt på händerna, om de inte hanteras korrekt. En lärare i enkäten har tillverkat ett stopp som kan användas till arbete med bildhuggarjärn, något som även kan gynna muskelsvaga elever då båda händerna kan fokuseras på verktyget.

6.2.3 Slöjdlärares arbete för skolans kompensatoriska uppdrag

Genom enkätsvaren framkommer en viss skillnad i hur olika lärare ser på behovet av fysiska anpassningar i slöjden. Skillnaden framkommer exempelvis i frågan kring anpassade uppgifter. En majoritet (13 av 21) av lärarna har inte några anpassade uppgifter till sina elever. Bland lärarna som har anpassade arbetsområden till sina elever framkommer en syn på att det handlar mer om att planera kring själva arbetsområdet så att alla elever kan genomföra uppgiften utifrån egna förutsättningar. Elevers möjlighet att genomföra specifika uppgifter kopplas även av vissa lärare till elevers individuella intresse för arbetsområdet. Samstämmighet mellan lärarna framkommer i att fokus ligger på att eleverna ska kunna vara delaktiga i arbetet, samtidigt som vissa av lärarna uppmärksammar behovet av att planera för skillnader inom elevgrupper. Att anpassa så att eleverna kan vara delaktiga i undervisningen utifrån sina förutsättningar ligger i linje med det Jones (2020) skriver kring variation och möjlighet att visa upp samma förmågor på olika sätt. Vidare kan det poängteras att lärarna som lyfter att de har anpassade arbetsområden inte lyfter att eleverna exkluderas från att arbeta med liknande uppgifter som deras klasskamrater. Att inkludera eleverna efter deras individuella förmågor är även i linje med Skolverkets (2022) skrivelser kring likvärdig

undervisning. Detta genom skrivelser kring skolans kompensatoriska uppdrag vilket ska utgå från elevernas förmågor och i så stor utsträckning som möjligt inkludera eleverna i den ordinarie undervisningen med anpassningar för att uppnå ämnets mål. När det kommer till lärarna som svarat att de anpassar uppgifter till elever framkommer bilden av att de i första hand försöker inkludera eleverna i arbetet efter deras individuella förutsättningar, vilket lyfts inkludera såväl elevens förmågor som intresse för arbetsområdet. Svaren från lärarna pekar mot en vilja att inkludera elever på ett säkert sätt där de kan delta efter egen förmåga. Detta som visar på att lärarna anser att inkludering och likvärdig undervisning är viktiga målsättningar att uppnå.

6.2.4 Svårigheter att genomföra fysiska anpassningar

När det kommer till svårigheten att genomföra fysiska anpassningar i slöjdundervisningen kan lärarnas vanligaste svar sammanfattas som tidsbrist, brist på kunskap och dålig ekonomi. Bristen på tid som lärarna lyfter kan delas in i två kategorier, brist på planeringstid och brist på tid under lektionstid att fullt ut stötta alla elever. Båda tidsaspekterna riskerar att påverka elevernas möjlighet att delta i undervisningen. Bristen på planeringstid framstår som ett problem när det är flera elever som kan gynnas av olika former av fysiska anpassningar. I planeringstiden ingår inte enbart att planera kring vilka uppgifter som kan fungera för eleverna samt vilka tekniker de kan genomföra utan även tid till att leta upp information kring eventuella funktionsnedsättningar. Svårigheter med att planera fysiska anpassningar på grund av tid liknar det som Elzén och Lundkvist (2010) kommer fram till. Speciellt för lärare som inte har tidigare erfarenhet av att arbeta med och planera för fysiska anpassningar krävs mer tid innan lektionerna för att planera hur fysiska anpassningar kan genomföras. Vidare framkommer det från Elzén och Lundkvist (2010) att lärare med tidigare erfarenhet av att genomföra fysiska anpassningar i idrotten också har både fler idéer kring hur det kan göras samt kräver mindre förarbete för att genomföra anpassningarna. Detta liknar det resultat som framkommer från slöjdlärarna i denna studie. Lärare som inte tidigare arbetat med en viss funktionsnedsättning behöver lägga mer tid på att planera undervisningen då de även kan behöva leta upp lösningar, samt som vissa lärare tar upp, konstruera anpassade hjälpmedel och verktyg till eleven i fråga. Vidare framkommer det genom enkätsvaren att lärare som tidigare arbetat med elever som behöver fysiska anpassningar har fler idéer kring hur verktyg och undervisningen kan anpassas för att stötta eleverna i att genomföra uppgifter. De lärare som tidigare arbetat med fysiska anpassningar känner även till fler anpassade verktyg och har fler önskemål kring anpassade verktyg samt fysiska anpassningar som kan genomföras i salen. Vilket visar på att praktisk erfarenhet i ämnet är till stor hjälp för att synliggöra de möjligheter som finns med att genomföra fysiska anpassningar för elever med behov av det.

Under lektionstid kan ett stort stödbehov påverka såväl eleven i behov av stöttning som övriga klasskamrater. Detta genom att en elev med stort behov av stöttning riskerar att inte kunna genomföra sitt arbete när läraren behöver hjälpa övriga klasskamrater. Alternativt riskerar övriga elever i klassen att inte få den hjälp de behöver då läraren främst fokuserar på eleven med ett mer konstant stödbehov. Då alla elever i klassen har rätt till stöttning måste även de elever som inte behöver extra stöttning få hjälp med sina arbeten. Risken att inte hinna hjälpa

alla elever i den utsträckning som de behöver blir värre då många av lärarna inte har direkt positiva upplevelser av hjälp från stödpersonal, inklusive flera som inte fått denna typ av hjälp alls. Något som i slutändan påverkar elevernas rätt till likvärdig undervisning på ett sätt som läraren själv inte har kontroll över. Variationen mellan hur mycket hjälp stödpersonal är i ett praktiskt ämne framkommer även genom Coleman m.fl. (2015) studie kring stöttning i bildundervisningen. Att vissa elever behöver det extra stödet som en resurs kan erbjuda framkommer både genom Coleman m.fl. (2015) och genom denna studies enkätsvar. Samstämmighet mellan de två resultaten ligger även kring att stödpersonalen kan vara för involverad i det praktiska arbetet vilket kan hindra eleven från att själv lära och genomföra uppgifter efter egen förmåga. Vidare lyfter lärarna att ekonomin riskerar att begränsa möjligheten till att köpa in anpassade verktyg samt begränsa i vilket utsträckning lärarna kan anpassa sina salar. Ledningen på en skola måste stötta sina lärare för att säkerställa en likvärdig undervisning, vilket kan betyda att de måste tillåta inköp av anpassade verktyg och möbler. Speciellt då anpassningar kring längd är en fråga om såväl säkerhet, genom hur verktyg kan användas, som ergonomisk arbetsställning. Skolverket (2022) skriver tydligt kring att huvudman och rektor har ett ansvar kring säkerställandet av likvärdig undervisning, något som inte följs när lärarna inte får möjlighet att införskaffa de anpassningar de behöver till sina elever. Att det går emot Skolverket (2022) ligger i att det lyfts specifikt att arbetet för likvärdig undervisning skall kontrolleras av huvudman och rektor och att dessa skall ta fram hur arbetet för likvärdighet kan förbättras.

6.3 Slutsats och tankar för framtiden

Många olika möjligheter och svårigheter för att genomföra fysiska anpassningar framkommer genom enkätsvaren. De största möjligheterna för att genomföra fysiska anpassningar ligger i utbildning och erfarenhet kring ämnet. Detta genom att det är lärarna med denna erfarenhet som lyfter flest möjligheter för att anpassa undervisningen så att elever kan inkluderas. Vidare att stödpersonal kan vara av yttersta vikt för att stötta elever med behov, men att denna personal måste vara insatt både i hur man kan arbeta med fysiska anpassningar samt vara insatta i slöjdens mål och arbetssätt. Det är även av vikt att anpassningar inte enbart sker ur ett kategoriskt (Emanuelsson m.fl., 2001) perspektiv där elevernas inneboende förmågor lägger grunden för vilka anpassningar som genomförs då detta i huvudsak riktar sig mot medicinska diagnoser. Vikten kring fysiska anpassningar är att bejaka Nilholms (2005) dilemmaperspektiv där såväl elevens förmågor som salens utformning och tillgängliga verktyg lägger grunden för hur man arbetar. En del i dilemmaperspektivet handlar om att det är samspelet mellan flera faktorer som utgör grunden till varför elever behöver anpassningar, och som lärarna svarar i enkäten kan alla elever behöva anpassningar i arbetet med enskilda uppgifter.

Kring möjligheterna med utbildning för lärarna ligger även vikten av att kurser kring anpassningar inkluderar fysiska anpassningar. Vidare att inkludering av hur verktyg och tekniker kan anpassas efter elevens förutsättningar, samt vilka anpassade verktyg som finns tillgängliga alternativt hur tillgängliga verktyg kan anpassas till eleverna. Möjligheten måste

även finnas för lärarna att köpa in de anpassade verktygen, eller få tid i schemat för att själva bygga anpassningar.

Slutligen föreslås vidare forskning som ämnar att göra en mer specifik sammanställning kring vilka anpassade verktyg som finns tillgängliga samt hur man som slöjdlärare enkelt kan konstruera egna lösningar till de verktyg man har tillgång till. Samt att genomföra en sammanställning kring vilka möjligheter som finns kring att anpassa tekniker och arbetsområden efter elevers fysiska förutsättningar, inklusive olika fysiska funktionsnedsättningar. Vidare föreslår jag att Skolverket tar fram tydligt och lättillgängligt material kring hur slöjdlärare kan arbeta med fysiska funktionsnedsättningar i sin undervisning. Detta för att stärka möjligheten för alla elever, oavsett fysiska förutsättningar, att få tillgång till en likvärdig slöjdundervisning redan från starten.

7 Referenslista

- Asklund, A., & Dawid, E. (2013). Särskolan i slöjden och slöjden i särskolan [Dissertation, Göteborgs Universitet]. Hämtad från: <http://hdl.handle.net/2077/33701>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3, 77-101. doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Camo, F., & Karlsson, M. (2020). *En likvärdig skola? Samhällskunskapslärares perspektiv på och arbete för en likvärdig skola* (Dissertation, Malmö universitet/Lärande och samhälle). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-28734>
- Coleman, M.B., Cramer, E.S., Park, Y., Bell, S.M. Art Educators' Use of Adaptations, Assistive Technology, and Special Education Supports for Students with Physical, Visual, Severe and Multiple Disabilities. *J Dev Phys Disabil* 27, 637–660 (2015). <https://doi.org/10.1007/s10882-015-9440-6>
- Egilson, S. T., & Traustadottir, R. (2009). Participation of students with physical disabilities in the school environment. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, 63(3), 264–272. <https://doi.org/10.5014/ajot.63.3.264>
- Elzén, A., & Lundkvist, F. (2010). Inkluderande undervisning i idrott och hälsa En studie om lärarattityder till inkludering av elever med fysisk funktionsnedsättning [Dissertation, Uppsala universitet] <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-145713>
- Emanuelsson, I., Persson, B. & Rosenqvist, J.F. 2001: *Forskning inom det specialpedagogiska området – en kunskapsöversikt*. (Skolverkets monografiserie) Stockholm: Liber.
- Ginstrup, S. (2020). Slöjd, hantverksskunnande och motorik [Dissertation, Malmö universitet/Lärande och samhälle]. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-33469>
- Gustafson, K., & Hjärne, E. (2015). Friskolan som en frizon för elever i behov av särskilt stöd? Inkludering, olikhet och specialpedagogik för alla. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 20(3–4), 273–292. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-272702>
- Jones, E. (2020). *Vad betyder likvärdighet? : Gymnasielärares kunskaper om och arbete för en likvärdig undervisning i idrott och hälsa* (Dissertation). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-92148>
- Karlsudd, P. (2011). *Sortering och diskriminering eller inkludering*. Hämtad från Högskolan Kristianstad website: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-12467>

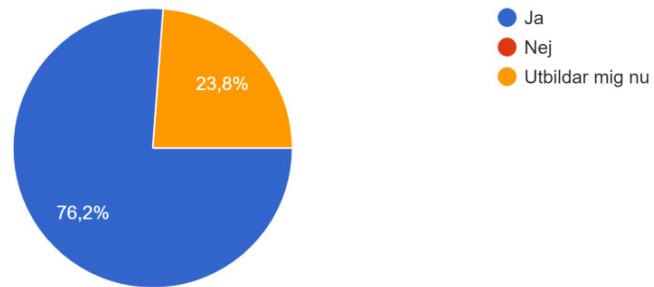
- Lindgren, A. (2018). *Idrott- och hälsa lärares erfarenheter av att arbeta med funktionsnedsättningar i den ordinära grundskolan, belyst utifrån ett delaktighetsperspektiv* [Dissertation, Luleå tekniska universitet]. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ltu:diva-69272>
- Myndigheten för delaktighet. (2020, 17 januari). <https://www.mfd.se/inspiration/kunskap-for-barn/konventionen-for-dig-10-12-ar/funktionsnedsattning-och-funktionshinder/>
- Nilholm, C. (2005). Specialpedagogik: Vilka är de grundläggande perspektiven? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 10(2), 124–138. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-1852>
- Rohde, M., & Östberg, P. (2018). *Extra anpassningar -en naturlig del av lärarens dagliga arbete?* [Dissertation, Göteborgs Universitet]. Hämtad från: <http://hdl.handle.net/2077/57152>
- Skogman, E. (2012). *Tillgänglighet för alla i skolan: En kartläggning av den fysiska, sociala och pedagogiska miljön i förskolor och skolor i SPSMs mellersta region*. Hämtad från Mälardalens högskola website: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-15946>
- Skollagen SFS 2010:800
- Skolverket. (u.å). Hämtad 2022-11-11 från <https://larportalen.skolverket.se/#/>
- Skolverket (2022, 04 oktober) <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/starka-likvardigheten-i-utbildningen>
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. (u.å). Hämtad 2022-11-11 från <https://www.spsm.se/>
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2022, 18 januari). <https://www.spsm.se/stod/fraga-en-radgivare/fragor-och-svar/fragor-och-svar/varfor-finns-specialpedagogik/>
- Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2017). God forskningssed. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Bilagor

Bilaga 1 Enkät svar sammanställning

Har du lärarlegitimation i slöjdämnet?

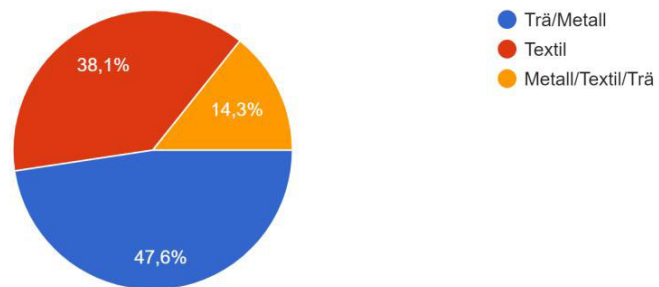
21 svar

Figur 2

Vilken materialinriktning undervisar du i?

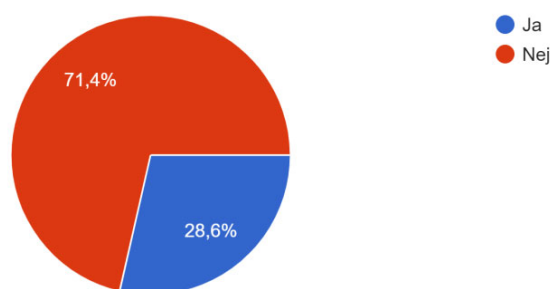
21 svar

Figur 3

Har du undervisat inom grundsärskola?

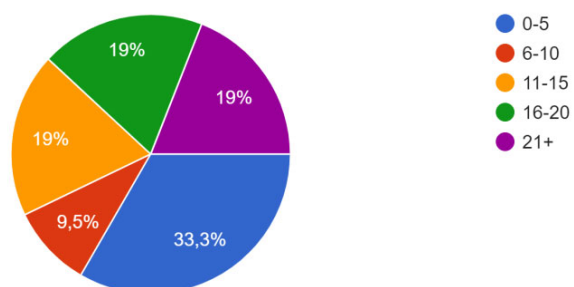
21 svar

Figur 4

Hur många år har du arbetat som slöjdlärare?

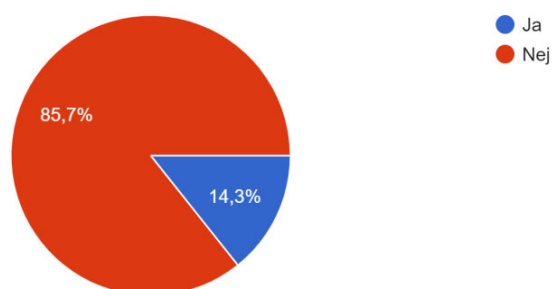
21 svar

Figur 5

Har du gått någon kurs i specialpedagogik som tagit upp fysiska anpassningar? (som fristående kurs/vidare utbildning eller i din lärarutbildning)

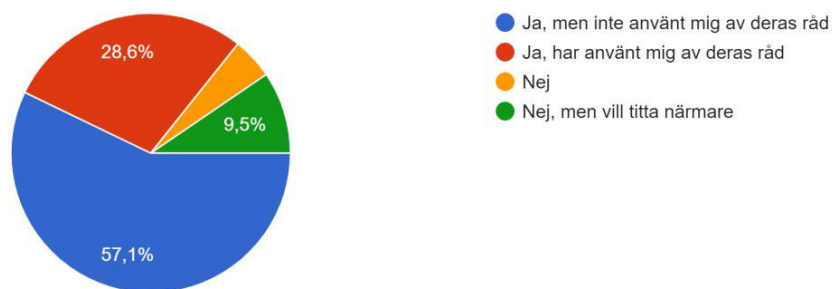
21 svar

Figur 6

Har du hört talas om Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)?

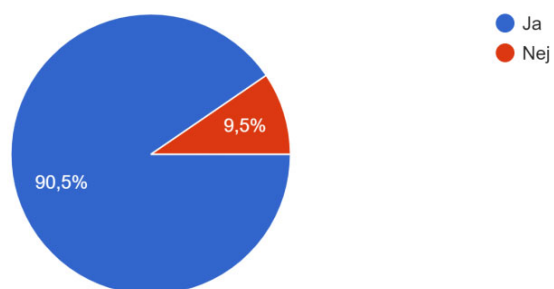
21 svar

Figur 7

Har du genomfört någon form av fysisk anpassning i ditt klassrum/med någon elev?

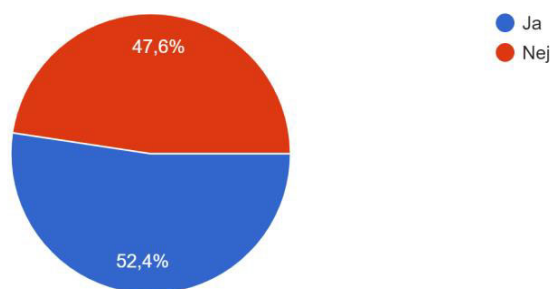
21 svar

Figur 8

Har du tillgång till anpassade verktyg?

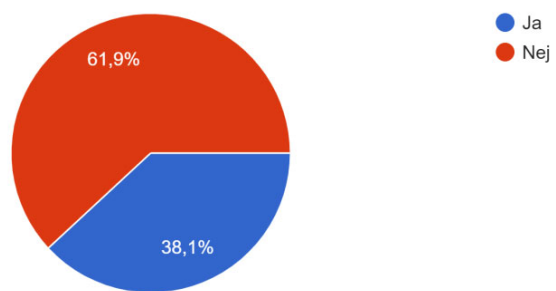
21 svar

Figur 9

Har du anpassade arbetsområden till elever som behöver fysiska anpassningar?

21 svar

Figur 10

Bilaga 2 Enkät

Examensarbete om fysiska anpassningar i slöjden

Jag är en slöjdläroarstudent vid Göteborgs Universitet som skriver mitt avslutande examensarbete.

Bakgrunden till arbetet är min egen känsla av bristande utbildning kring fysiska anpassningar i skolan som helhet och slöjden i synnerhet.

Enkäten ämnar att ge en överblick kring vilken typ av fysiska anpassningar som förekommer i slöjdundervisningen samt i vilken grad dessa genomförs av praktiserande slöjdläroare.

Om någon av frågorna inte gäller utifrån din erfarenhet, svara gärna kort om varför (exempelvis att du inte stött på just det problemet med någon elev eller liknande).

Svaren i enkäten kommer att vara helt anonyma och endast användas för detta examensarbete. Inga personuppgifter kommer att sparas, men tänk på att inte ange svar som går att koppla till dig personligen. Vissa svar kan komma att anges som citat i examensarbetet, det kommer dock säkerställas att inga personuppgifter kommer med.

Enkäten bör ta mellan 10-20 minuter.

Om du har några frågor kring arbetet kan du kontakta mig på *****@hotmail.com

*(Frågor med en * är obligatoriska)*

1. Har du läroarlegitimation i slöjdämnet? *
 - Ja
 - Nej
 - Utbildar mig nu
2. Vilken materialinriktning undervisar du i? *
 - Trä/metall
 - Textil
 - Metall/textil/trä
3. Har du undervisat inom grundsärskola?
 - Ja
 - Nej
4. Hur många år har du undervisat som slöjdläroare? *
 - 0-5
 - 6-10
 - 11-15
 - 16-20
 - 20+

Dessa frågor ämnar ge en bred bakgrund kring fysiska anpassningar

Beskriv gärna kortfattat men genomförligt

5. Vad anser du ingå i begreppet "fysisk anpassning" i skolans slöjd? *

6. Har du gått någon kurs i specialpedagogik som tagit upp fysiska anpassningar? (som fristående kurs/vidare utbildning eller i din lärarutbildning) *

- Ja
- Nej

7. Har du hört talas om Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)? *

- Ja, men inte använt mig av den
- Ja, har använt mig av den
- Nej
- Nej, men vill titta närmare

8. Hur upplever du att stödpersonal (ex specialpedagog, resurs...) har varit till hjälp för elever med behov av fysiska anpassningar? Om du inte har erfarenhet av detta svara det, eventuellt varför. *

9. I vilka situationer anser du fysiska anpassningar vara nödvändiga (eller användbara) i slöjdundervisningen? *

--/

Rumslig anpassning

Svara utifrån klassrummets fysiska organisation/upplägg

10. Har du genomfört någon form av fysisk anpassning i ditt klassrum/med någon elev? *

- Ja
- Nej

11. Om ja på föregående fråga, vilken typ av fysiska anpassningar har du genomfört?

12. Finns det rumsliga anpassningar du skulle vilja genomföra men inte gjort det, varför?

--/

Verktyg/hantverk

Svara utifrån praktiska moment och det som ingår i detta. (Tänk vilka verktyg som används och vilka tekniker som eleverna ges möjlighet att testa)

13. Har du tillgång till anpassade verktyg? *

- Ja
- Nej

14. Om ja på föregående fråga, vilken typ av anpassade verktyg har du tillgång till?

15. Finns det anpassade verktyg du skulle vilja ha tillgång till men inte har i nuläget?

16. Har du anpassade arbetsområden till elever som behöver fysiska anpassningar? *

- Ja
- Nej

17. Om ja på föregående fråga, har du något exempel på något anpassat arbetsområde?

-//-

Sist men inte minst

Dina egna tankar kring fysiska anpassningar i slöjden

18. Vad anser du vara största utmaningen kring att anpassa slöjdundervisningen efter elevers fysiska funktionshinder eller fysiska förmågor (exempelvis finmotorik/sensoriskt)?

19. Övriga tankar du har kring fysiska anpassningar i slöjden: exempelvis verktyg, material, rumsligt eller bara egna tankar kring ämnet.

”Tack för din medverkan.”